

Harmonogram postupných kroků realizace návrhů nového hodnocení a financování institucí z veřejných prostředků VaVaI

Implementační doporučení

Expertní tým IPN Metodika

Tento dokument obsahuje závěrečná doporučení expertního týmu IPN Metodika založená na bohatých zkušenostech získaných během dvouapůlletého řešení projektu. Doporučení jsou doplněním studie „Metodika hodnocení ve výzkumu a vývoji a zásady financování“ vypracované společností Technopolis Group a jejími subdodavateli. Tato implementační doporučení jsou míněna jako rukověť pomyslné štafety, kterou předává expertní tým IPN Metodika příslušným státním orgánům k tomu, aby mohly začít realizovat nezbytné kroky směřující k zavedení modernějšího a užitečnějšího systému hodnocení Výzkumu a vývoje a efektivnějšího systému institucionálního financování v České republice v souladu se záměry strategických dokumentů.

Harmonogram postupných kroků realizace návrhů nového hodnocení a financování institucí z veřejných prostředků VaVal

Implementační doporučení

Tento dokument byl zpracován v rámci Individuálního projektu národního pro oblast terciárního vzdělávání, výzkumu a vývoje „Efektivní systém hodnocení a financování výzkumu, vývoje a inovací, CZ.1.07/4.1.00/33.0003“ (dále IPN Metodika). Projekt byl realizován Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy a financován prostřednictvím Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost z Evropského sociálního fondu a státního rozpočtu České republiky.

Předmluva

Tato implementační doporučení zpracoval expertní tým IPN Metodika v závěrečné fázi projektu na základě zkušeností získaných během úzké spolupráce se zpracovatelem studie „Metodika hodnocení ve výzkumu a vývoji a zásady financování“ společností Technopolis Group z Velké Británie za podpory Technologického centra Akademie věd ČR, NIFU (Nordic Institute for Studies in Innovation, Research and Education) a InfoScience Praha (dále TP), také díky bohatým zkušenostem z realizace pilotního ověření navržené metodiky hodnocení týmem IPN Metodika, díky intenzivním diskusím se zainteresovanými subjekty, s odbornou veřejností a zahraničními experty po celou dobu trvání projektu. Doporučení jsou výsledkem podrobných diskusí realizačních aspektů v rámci širokého expertního týmu IPN Metodika v závěrečné fázi projektu.

Implementační doporučení jsou relativně stručná, protože neopakují podrobné návrhy obsažené v rozsáhlé studii „Metodika hodnocení ve výzkumu a vývoji a zásady financování“. Implementační doporučení v některých ohledech doplňují detailní návrhy TP, tak jak jsou obsaženy v jejich studii. Ve snaze dosáhnout dostatečné míry celonárodního konsenzu nutného k implementaci návrhů naše doporučení nabízejí variantní parciální řešení v těch případech, kdy neexistuje jedno ideální řešení a každé řešení má svá pro a proti.

Implementační doporučení obsahují v sekci A návrhy postupu během několikaletého přechodného období k novému systému národního hodnocení výzkumných organizací (dále NERO) a institucionálnímu financování. Pokud jde o organizační, právní, finanční, logistické a s tím související legislativní zajištění NERO, implementační doporučení v sekci B se odkazují na mnohem podrobnější „Studii proveditelnosti vzniku nezávislé hodnotící organizace“. Pokud jde o podrobná pravidla samotného hodnocení NERO, implementační doporučení v sekci C se odkazují na mnohem podrobnější „Závěrečnou zprávu pilotního ověření návrhu nové metodiky hodnocení“.

OBSAH

Předmluva	3
A. Základní implementační rámec a rozsah.....	5
1. Typologie výzkumných organizací a jejich zapojení do NERO.....	5
2. Možnost a nárok VO získat veřejnou institucionální podporu	5
3. Časová souslednost NERO a hodnocení dle Metodiky 2013–2015	6
4. Časová souslednost institucionálního financování a jeho zásady	7
5. Sladění NERO s potřebami poskytovatelů a VO	7
6. Průběžné hodnocení VO v období mezi běhy NERO	8
B. Organizační, logistické finanční a s tím související legislativní zajištění NERO	9
1. Periodicita hodnocení.....	9
2. Personální zabezpečení.....	10
3. Nezávislost hodnocení a jeho přezkoumatelnost	10
4. Interoperabilita dat z informačních systémů	11
5. Logistika výsledků určených k posouzení	12
6. Nepřímé náklady na hodnocení	12
C. Podrobná hodnocí pravidla a postupy NERO	13
1. Výzkumné jednotky (VJ).....	13
2. Struktura a obsah sebehodnocí zprávy	13
3. Sebehodnocí zpráva.....	13
4. Obsazení expertních panelů a role jejich členů	14
5. Kalibrační schůzky	14
6. Bibliometrická zpráva	15
7. Posouzení excelentních výstupů.....	15
8. Návštěvy na pracovišti a jejich organizace	15
9. Syntéza hodnocení na úrovni HJ	16
Příloha: Časový harmonogram implementace NERO dle návrhu TP	17
Seznam použitých zkratk	18

A. Základní implementační rámec a rozsah

1. Typologie výzkumných organizací a jejich zapojení do NERO

- a. Typologie výzkumných organizací (dále VO) navrhovaná TP je v obecném kontextu smysluplná, ale v kontextu českém má problematické aspekty, protože některé typy VO jsou dnes v ČR zastoupeny minimálně nebo v podstatě neexistují. S ohledem na současný český kontext a strukturu systému doporučujeme uvážit alternativní typologii, která je přehledná, vychází z role veřejné institucionální podpory VaV (dále VIP), obecných zásad pro udělování VIP a bude v souladu s pravidly pro účast VO v národním hodnocení výzkumných organizací (dále NERO).

Navrhuje se základní typologie VO:

- veřejné vysoké školy (dále VVŠ),
 - ústavy Akademie věd ČR (dále AV ČR),
 - ostatní veřejnoprávní¹ VO (dále VPVO),
 - soukromoprávní² VO (dále SPVO).³
- b. Doporučuje se, aby se hodnocení NERO automaticky a povinně účastnily VVŠ a ústavy AV ČR. VO ze segmentu VPVO a SPVO by se NERO účastnily v případě, že je do hodnocení přihlásí jejich zřizovatel.⁴ Ve všech případech však musí VO splnit kritérium minimálního rozsahu realizovaného výzkumu a vývoje (viz sekce C). Účast v institucionálním hodnocení výzkumu a vývoje (dále VaV) by měla být podmínkou nutnou k možnosti (nikoliv nároku) obdržet VIP.
- c. Hodnocení NERO by mělo mít v souladu s návrhem TP stejné parametry pro účastnící se VO. Podle typu VO se budou lišit pouze některé principy a parametry financování (VIP).

2. Možnost a nárok VO získat veřejnou institucionální podporu

- a. Při rozhodování o poskytování VIP se doporučuje používat následující hierarchickou kritériální strukturu:
- VIP může být poskytnuta pouze takové organizaci, která splňuje podmínky GBER (obecné nařízení o blokových výjimkách)
 - a která prošla institucionálním hodnocením (tedy i splnění podmínky minimálního rozsahu VaV). V případě VVŠ a ústavů AV ČR se předpokládá povinná účast v NERO a automatický nárok na VIP.
 - V případě VPVO a SPVO musí o poskytnutí VIP rozhodnout příslušný zřizovatel, resp. poskytovatel.

¹ VPVO mohou za určitých okolností například i určitá muzea, knihovny apod.

² SPVO mohou za určitých okolností zahrnovat i soukromé vysoké školy.

³ SPVO a VPVO mohou zahrnovat i samostatné právnické osoby, které představují infrastrukturu pro VaV, ale musí také splňovat výše uvedená kritéria.

⁴ Hodnocení v NERO mohou zodpovědné rezorty v případě VPVO a SPVO nahradit jiným odpovídajícím institucionálním hodnocením.

- V případě SPVO musí být navíc zaručeno, že v řídicích strukturách VO je dostatečně zajištěno sledování a prosazování veřejného zájmu (dle TP tzv. „public ownership“).
- b. Je velmi žádoucí sjednotit roli zřizovatele a poskytovatele institucionální podpory v případech těch VPVO, kde jsou dnes tyto zodpovědnosti rozdělené, což způsobuje vážné problémy v jejich externím řízení (institucionální hodnocení a financování) a prosazování veřejného zájmu v těchto VO.

3. Časová souslednost NERO a hodnocení dle Metodiky 2013–2015

Hodnocení modelem NERO

- a. Časový harmonogram NERO od samotného počátku do úplného konce je TP rozvržena do 3 let s tím, že „horká fáze“ dotýkající se výrazněji hodnocených VO začíná cca v polovině tohoto období (viz harmonogram v příloze).
- b. Je záhodno rozlišovat mezi historickou první realizací NERO a následným pravidelným hodnocením NERO v budoucnosti s pěti až šestiletým odstupem. Jako nejvhodnější varianta první realizace se jeví návrh TP, tedy hodnocení zahrnující všechny obory a VO všech 4 typů (VVŠ, AV ČR, VPVO, SPVO). Pokud však bude tato varianta z důvodů velkého okamžitého rozsahu a zátěže shledána jako obtížně realizovatelná, jako druhá nejvhodnější varianta se doporučuje v letech 2017–2019 realizovat hodnocení pouze na VVŠ (případně i přihlášené VPVO a SPVO).⁵ V zájmu rozložení práce administrativně-podpůrného týmu je možno uvažovat o časovém odstupu (řádově 6 měsíců) špiček horké fáze hodnocení NERO na oblast společenských a humanitních věd na straně jedné a oblast ostatních vědních oborů na straně druhé (viz sekce B).
- c. V období 2022–2024 by následoval druhý běh NERO zahrnující již nejen VVŠ, ale také ústavy AV ČR a přihlášené VPVO a SPVO.
- d. **První realizace NERO v období 2017–2019 nezbytně vyžaduje přijetí vládního usnesení do poloviny roku 2016.** Usnesení musí přinejmenším obsahovat: (i) pověření zodpovědného úřadu, (ii) termíny plnění, (iii) identifikaci zdrojů finančního zajištění, (iv) základní rámec hodnocení (tj. návrh TP + tato implementační doporučení + zkušenosti z realizace hodnocení dle Metodiky 2013–2015).

Hodnocení modelem Metodika 2013–2015

- a. V roce 2016 bude dokončeno hodnocení dle Metodiky 2013–2015, tedy pouze hodnocení výstupů⁶ VO za období 2010–2014. Součástí budou i činnosti vytvářející informační zázemí⁷ pro realizaci NERO 2017–2019 a průběžné hodnocení VO a jejich hodnocených jednotek⁸. Součástí budou i procesy, které nejsou z hlediska NERO důležité (tj. peer-review bodování výsledků v 1. sub-pilíři a peer-review hodnocení vybraných excelentních výsledků v 2. pilíři). Při přípravě NERO 2017–2019 budou využity empirické zkušenosti z peer-review hodnocení výstupů dle Metodiky 2013–2015. Informace z průběžných hodnocení dle Metodiky 2013–2015 budou dále využívány poskytovateli a VO dle jejich potřeb.

⁵ Existuje pro to řada dobrých argumentů: AV ČR skončí své hodnocení na počátku roku 2017 a další kolo hodnocení hned v roce 2018 by bylo vnímáno jako zbytečná zátěž; AV ČR stejně bude mít pro dalších 5–6 let informace pro strategické řízení svých ústavů; naopak VVŠ žádným inst. hodnocením VaV dosud neprošly a MŠMT a VVŠ tak z hodnocení NERO dostanou již v roce 2019–2020 výsledky použitelné pro strategické řízení a alokaci inst. podpory na VaV (a nejen jí) z úrovně MŠMT, které dosud má jen body z vln hodnocení výsledků dle stávající Metodiky 2013–2015 (tj. pouze v dimenzi hodnocení tzv. performance).

⁶ Dle návrhu TP tedy pouze v dimenzi tzv. *performance*.

⁷ Sběr a verifikace údajů do RIVu, informace o finančních příjmech, o počtech vědeckých pracovníků apod.

⁸ Dle návrhu TP jde o tzv. Hodnocené jednotky (HJ).

- b. Po roce 2016 mohou nadále probíhat průběžná hodnocení modelem Metodika 2013–2015. Jejich realizaci v současné podobě s prvky peer-review bude možno ukončit v okamžiku, kdy první realizace NERO 2017–2019 potvrdí, že může nahradit hodnocení dle Metodiky 2013–2015. Ale i poté budou (musí) probíhat *průběžná hodnocení* ve formě sběru dat pro potřeby průběžného hodnocení, resp. sledování, výkonu VO a jejich hodnocených jednotek (dále HJ). Nebude však již třeba činností 2. pilíře a bodování výsledků v sub-pilíři 1 a zřejmě ani verifikační role OVHP.⁹

4. Časová souslednost institucionálního financování a jeho zásady

- a. Nový systém institucionálního financování navržený TP lze zavádět až po prvním běhu NERO, tedy cca po roce 2019. Na úrovni poskytovatel – VO je ho třeba aplikovat postupně, bez příliš velkých výkyvů v objemu VIP jednotlivých VO. Pouze v případě, že se výsledky hodnocení NERO určité HJ ukáží jako velmi odlišné od výsledků hodnocení dle Metodiky 2013–2015, bude ponecháno na zodpovědnosti poskytovatele, aby inicioval dohadovací řízení s příslušnou VO. Během řízení se identifikují hlavní příčiny velmi odlišných výsledků hodnocení a na tomto základě může poskytovatel udělat ad-hoc rozhodnutí ve věci VIP pro danou VO.¹⁰
- b. Výsledky hodnocení dle Metodiky 2013–2015 v roce 2016 (případně i v dalších letech) mohou být používány k alokaci VIP v rámci segmentu VVŠ (případně i VPVO & SPVO) do doby, než budou k dispozici výsledky NERO. V tomto mezidobí může AV ČR nadále používat vlastní mechanismy alokace VIP. Po druhém běhu NERO v období 2022–2024 již může na nový způsob alokace VIP přejít i AV ČR.
- c. VIP by měla být rozdělena mezi rozpočtové „poty“ (AV ČR, VVŠ, další poskytovatelé) dle typologie VO (viz výše) politickým rozhodnutím informovaným jak poznatky z institucionálního hodnocení, tak na základě dalších zdrojů (strategické záměry apod.). Poskytovatele AV ČR, resp. MŠMT, budou VIP z jejich vlastních „potů“ mezi pracoviště AV ČR, resp. VVŠ, alokovat dle vlastního parametrického nastavení, stejně tak další jednotliví poskytovatelé.
- d. Základní pointa návrhu TP na rozdělení „potu“ VIP na tři „sub-poty“¹¹ dle jejich funkce se jeví jako vhodná. Zatímco podrobné principy alokace „sub-potu“ výkonnostního systému financování (dále PRFS) navržené TP se jeví jako vhodné a aplikovatelné v segmentu VVŠ (z úrovně MŠMT), pro potřeby alokace pracovištěm AV ČR bude zřejmě záhodno udělat určité modifikace v jurisdikci poskytovatele.
- e. V případě segmentu VPVO & SPVO se doporučuje volit principy alokace VIP ad-hoc mezi VO podle specifické situace příslušného poskytovatele v příslušném segmentu.

5. Sladění NERO s potřebami poskytovatelů a VO

- a. Široké a solidní povědomí o principech NERO, o nárocích a užitečnosti takového hodnocení pro potřeby řízení VaV včetně financování se mezi akademickou obcí a řídicími orgány VaV výrazně rozšíří až během prvního běhu v letech 2017–2019. Zároveň je zřejmé, že stávající potřeby VO a poskytovatelů včetně očekávání od NERO jsou rozmanité. AV ČR má navíc již dnes své vlastní hodnocení

⁹ Nároky na proces verifikace výsledků jiného typu než *Jwos* a *Jscopus* lze výrazně snížit, pokud panely budou mít k dispozici (pro hodnocení v dimenzi výkonu (ang. performance) seznamy výsledků řazené HJ podle jejich významu. V takovém případě totiž bude pro panel snadné vysledovat, kde je hranice počtu významnějších výsledků a nebude třeba náročně výsledky expertně verifikovat předem.

¹⁰ Cílem je, aby se neprodlužovala VIP skutečně špatným VO, resp. HJ, díky postupnému náběhu financování.

¹¹ Podíl $X\%$ alokován jako v minulém období, podíl $Y\%$ alokován podle výsledků hodnocení NERO, podíl $100 - X - Y\%$ alokován formou kontraktů poskytovatele s VO (zhodnocená VO však na tuto složku má nárok, pouze musí předložit a s poskytovatelem/zřizovatelem sjednat vhodný rozvojový záměr).

s částečným překryvem s NERO. S ohledem na výše uvedené navrhuje detailní otázky ohledně sladění NERO s potřebami poskytovatelů a VO řešit až poté, co budou k dispozici praktické zkušenosti z prvního běhu NERO. Tehdy bude mnohem jasnější i to, do jaké míry může NERO částečně či zcela nahradit hodnocení AV ČR, do jaké míry se obě hodnocení mohou komplementárně doplňovat, v jakém rozsahu může NERO uspokojit potřeby na hodnocení VVŠ či VPVO a SPVO.

- b. Význam institucionálního hodnocení pro efektivní strategické řízení VaV jdoucí daleko za rámec prosté alokace VIP je v současné době v ČR zásadně podceněn. Se zavedením NERO do praxe se bude chápání významu hodnocení pro řízení VaV zvyšovat (kultura hodnocení).

6. Průběžné hodnocení VO v období mezi běhy NERO

1. V letech mezi hodnoceními NERO je žádoucí provádět průběžné hodnocení na úrovni VO i jejich hodnocených jednotek (HJ). Mělo by jít o průběžně zveřejňovanou obsáhlou sadu indikátorů: (i) počty výstupů, (ii) bibliometrické indikátory, (iii) ukazatele dynamiky počtu doktorandů (nově přijatí, studující, končící úspěšně/neúspěšně), (iv) finanční indikátory VIP, smluvního výzkumu atd. Pro tento účel doporučujeme rozšířit rozsah definovaných údajů ve výročních zprávách VVŠ (případně dalších typů VO), průběžně shromažďovat a systematizovat údaje. Počítat a zveřejňovat indikátory by mělo pracoviště, které bude logisticky zajišťovat i NERO. Vykazování výdajů VO (průběžné, kompletní a správné) je vhodné stanovit jako podmínku nutnou k účasti VO v NERO a k možnosti získat VIP. Je záhodno zajistit transparentnost kontraktů (třetí složka VIP) VO včetně jejich smluvních ukazatelů a hodnot jejich průběžného plnění.
2. V segmentu VVŠ je žádoucí vyřešit problém nejednotného systému vykazování FTE (ekvivalent pracovní doby na plný úvazek), který je dnes koncipován nejednotně a využíván pro jiné potřeby VO, než je institucionální hodnocení VaV a alokace VIP. To brání využití tohoto ukazatele v NERO a předpisu pro alokaci PRFS části VIP z úrovně MŠMT. Vzhledem k tomu, že jednotlivé VVŠ používají systém FTE za zcela jiným účelem než NERO a alokace VIP mezi VVŠ, je žádoucí zvážit možnost vytvoření paralelního systému FTE_{NERO} jednotně definovaného pouze pro účely NERO a alokaci VIP. V tomto systému by celkový FTE_{NERO} jedné osoby nemohl překročit 100 % a vykazování informace o FTE_{NERO} centrální autoritě by byla podmínkou nutnou pro zahrnutí příslušné osoby (a jejich výsledků) do NERO a do předpisu pro alokaci VIP.

B. Organizační, logistické finanční a s tím související legislativní zajištění NERO

1. Periodicita hodnocení

Přestože považujeme realizaci hodnocení v jedné vlně za nejlepší variantu z hlediska organizačního a finančního, může se ukázat zajištění nárazově potřebných kapacit pro evaluaci při pětiletém cyklu hodnocení jako obtížné (viz studie TP „Závěrečná zpráva 1 – Hodnocení výzkumných organizací“). V úvahu připadají další varianty periodicity, které jsou popsány v následující tabulce a doplněny o výhody a nevýhody. Klíčovými proměnnými variant jsou na jedné straně porovnatelnost výsledků, na druhé straně rozložení výkyvů v nárocích na logistiku a pokrytí nákladů hodnocení. V úvahu tak přichází tři základní varianty: (i) jedna vlna hodnocení, (ii) dvě vlny hodnocení za sebou, (iii) dvě vlny, které se významně překrývají. Jako nejlepší variantu pro realizaci hodnocení považujeme kombinaci ad i) a ad ii), s první vlnou v sektoru vysokých škol a s následnou realizací hodnocení v celé oblasti systému výzkumu, vývoje a inovací (dále VaVal).

VARIANTA		NÁVRH	VÝHODY	NEVÝHODY
Jedna vlna (jednou za pět let)		Hodnotící útvar musí existovat kontinuálně, v mezidobí mezi samotným hodnocením zabezpečuje další činnosti spojené s hodnocením VaV v ČR: hodnocení programů účelové podpory, koordinace sběru dat pro IS VaVal a jejich verifikace, průběžné analýzy, zapojení do mezinárodní spolupráce v oblasti hodnocení vědy, školení a diseminace výsledků).	Vysoká porovnatelnost výsledků.	Omezené řešení výkyvů v nárocích na zabezpečení.
Dvě vlny (dva dvouapůlleté cykly za sebou)	Rozdělení podle oborových skupin	Společenské a humanitní vědy vs. ostatní	Plynulé vytižení útvaru zajišťující hodnocení, rozložení vytiženosti hodnotitelů Porovnatelnost v rámci oborů.	Nízká porovnatelnost mezi obory (jiné hodnotící období). Jedna VO může být hodnocena ve dvou vlnách. Neumožňuje hodnocení interdisciplinárních přesahů.
	Rozdělení podle typů institucí	Vysoké školy vs. AV ČR a ostatní VO.	Plynulé vytižení útvaru zajišťující hodnocení, rozložení vytiženosti hodnotitelů. Porovnatelnost v rámci sektorů. Odpovídá „potům“ podle návrhu TP.	Nízká porovnatelnost mezi různými typy VO v daném oboru.
Dvě dvouapůlleté vlny s vrcholem ve dvou následujících letech	Obdobně jako u dvou dvouapůlletých cyklů za sebou.	Obdobně jako u dvou dvouapůlletých cyklů za sebou.	Lepší porovnatelnost výsledků.	Nižší výkyvy v nárocích na zabezpečení.

2. Personální zabezpečení

- a. Zásadním předpokladem pro kvalitu a spolehlivost výsledků NERO je dostupnost kvalitních zahraničních hodnotitelů, tj. panelistů a posuzovatelů. Doporučujeme proto vytvořit centrální databázi hodnotitelů, která bude obsahovat jasnou definici požadavků na hodnotitele (panelistu/posuzovatele) a bude průběžně aktualizována. Z hlediska úspěšné realizace NERO by bylo vhodné propojit existující databáze hodnotitelů (AV ČR, GA ČR, TA ČR, MŠMT ad.), což by však omezilo jejich využitelnost pro zúčastněné instituce. Dlouhodobá údržba a rozvoj databáze může být jednou z náplní práce útvaru, který bude zajišťovat hodnocení. Dalším nutným předpokladem je adekvátní odměna pro hodnotitele. Oproti návrhu TP, který považujeme za nadsazený, doporučujeme úroveň obvyklou v ERC, AV ČR, GA ČR a na základě těchto zkušeností nastavenou úroveň v pilotním ověření v rámci IPN Metodika.
- b. Zvolit vhodné formy pracovního vztahu pro jednotlivé aktéry hodnocení. Pro zahraniční hodnotitele považujeme za nejvhodnější formu občansko-právních smluv¹², což však současná legislativa (zákon o veřejných zakázkách) uspokojivě nepodporuje. Doporučujeme udělat důkladný právní rozbor tohoto problému s návrhem legislativních změn. Kvalitní institucionální hodnocení VO je natolik významné, že umožnění flexibilního přístupu k zahraničním expertům by ospravedlnilo i speciální právní úpravu. Smlouvy by měly zajišťovat i rychlé operativní pokrytí cestovních a pobytových nákladů zahraničního experta pro práci v ČR. Za velmi vhodnou považujeme možnost poskytnout finanční prostředky na tento druh výdajů buď zálohově, nebo paušálně před cestou do ČR. Pro členy Řídicí rady hodnocení navrhujeme obdobný smluvní vztah jako v případě předsednictva GA ČR, resp. TA ČR.
- c. Přihlížet k tomu, že v řadě zemí Evropy se výši odměny míní odměna po zdanění. Je záhodno eliminovat případy, kdy hrozí výrazně vyšší míra zdanění. Poukazujeme zejména na dohody o zabránění dvojímu zdanění, kde je upřednostňován postup, kdy zdanění podléhá příjem v zemi rezidenta, tj. v domácí zemi. Smlouvy o dvojím zdanění také umožňují odměnu poskytovat v nezávislém povolání.
- d. V maximální možné míře doporučujeme zajištění jednotlivých činností spojených s hodnocením z vlastních personálních zdrojů útvaru, který bude hodnocení zabezpečovat, a tím se vyhnout nutnosti zadávání veřejných zakázek. V případě vlastního interního informačního systému hodnocení doporučujeme vývoj vlastního řešení, který bude zabezpečen dostatečným počtem adekvátně ohodnocených odborníků v této oblasti. V případě vypracování bibliometrických zpráv doporučujeme zajištění pomocí (malého) interního týmu specialistů, který bude dlouhodobě sledovat aktuální vývoj oboru, doporučovat postupy, provádět výpočty a poskytovat konzultace hodnotitelům.
- e. NERO bude v některých fázích v případě společenskovedních a humanitních oborů výrazně logisticky a finančně náročnější, především v případě hodnocení knih. Doporučujeme proto tato specifika reflektovat vyšší organizační a kapacitní podporou.

3. Nezávislost hodnocení a jeho přezkoumatelnost

- a. Doporučujeme zavést interní mechanismus průběžné verifikace hodnocení, kde budou moci VO žádat o přezkoumání údajů a jejich zpracování (ještě před vytvořením hodnotící zprávy). Odvolání proti konečnému výsledku hodnocení nedoporučujeme. Jedná se zde o odborné posouzení (obdobu znaleckého posudku), které má sloužit jako podklad k rozhodnutí odpovědných orgánů, jejichž přezkoumatelnost stojí mimo systém hodnocení.
- b. Vzhledem k principu kaskádového jmenování panelů považujeme za důležitý prvek zajišťující nezávislost hodnocení nezávislé postavení Rady pro řízení hodnocení, která bude jmenována RVVI. Organizačně doporučujeme, aby vlastní interní informační systém obsahoval vhodný mechanismus

¹² Tzv. „nepojmenovaná smlouva“ podle §1746 občanského zákoníku.

individuálního přístupu jednotlivých panelistů a posuzovatelů k údajům pro hodnocení, včetně vhodného načasování. Zamezení konfliktu zájmů považujeme za důležitý prvek, který je dostatečně řešen ve studii TP.

4. Interoperabilita dat z informačních systémů

- a. Pro NERO bude klíčová dostupnost a kvalita dat. Současné informační systémy používané v oblasti VaV v ČR nejsou navzájem dostatečně kompatibilní. Doporučujeme proto směřovat k využití společných standardů a komunikačních protokolů u IS VaVal u systémů VO a poskytovatelů (CERIF, OAI-PMH) a jejich propojení s WoS a Scopus, což umožní automatizované sdílení dat mezi systémy, a tudíž i nižší náklady na zabezpečení hodnocení. Nepovažujeme tedy za nutné přímo propojovat celonárodní databáze (např. IS VaV) s databázemi VO a databázemi soukromými (např. WoS či Scopus), ale zajistit jednoznačnou propojitelnost údajů v těchto databázích pomocí standardizace a pomocí sjednocených identifikátorů výsledků VaV, institucionálních subjektů atd. V rámci tohoto doporučujeme rozvíjet národní systém individuálních osobních identifikátorů (*vedik* v IS VaV) a sladit s mezinárodními systémy ID.¹³
- b. Pro potřeby NERO doporučujeme vyvinout a implementovat proprietární informační systém pro administrativní a informační podporu (dále jen IS) o těchto parametrech:

PARAMETRY IS	
1	Plně interaktivní elektronický informační systém (IS) musí být úplným systémem zahrnujícím všechny kroky hodnoticího procesu.
2	IS bude plně autonomní a nebude vyžadovat po uživatelích žádné další požadavky na software, IS bude nezávislý na webovém prohlížeči, umožní konverzi, export a import textů a tabulek ze všech běžných textových a tabulkových editorů.
3	IS musí zaručovat ochranu dat před neoprávněným použitím, před ztrátou či změnou a umožní uchovávání dat po dobu nutnou pro kontrolu (cca 10 let, příp. i více).
4	IS bude obsahovat modul automatického generování přístupu pro různé uživatelské role.
5	IS umožní sdílení a přesun dat a textů mezi různými moduly.
6	IS umožní převzetí dat z informačního systému VaVal ČR a dalších IS (např. matriky studentů).
7	IS umožní správu adresářů a dat potenciálních a jmenovaných členů panelů, adresářů organizací a jednotek, adresářů a dat členů orgánů hodnocení a dalších potřebných adresářů.
8	IS umožní automatickou tvorbu a odesílání elektronické pošty a smluvních dokumentů.
9	IS bude dostatečně robustní vzhledem k relativně velkému počtu uživatelů.
10	IS umožní použití elektronického podpisu pro závaznou verifikaci dat.
11	IS zajistí monitoring všech přístupů a úprav dat (žurnál), který bude zabezpečen proti jakýmkoli úpravám.
12	IS bude obsahovat interaktivní helpdesk.

¹³ Např. za účelem snadné identifikace publikační historie navrátilců a cizinců.

5. Logistika výsledků určených k posouzení

- a. Doporúčujeme zajistit maximální dostupnost výsledků určených k posouzení v elektronické formě. S ohledem na ochranu práv k publikacím by bylo vhodné zvážít úpravu Zákona o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací, příp. zahrnout do nové právní úpravy opatření, které výslovně uvede, že je možné poskytnout publikace určené k hodnocení posuzovatelům v elektronické podobě.

6. Nepřímé náklady na hodnocení

Nepřímé náklady na hodnocení budou neseny hodnocenými VO, jako je tomu ve všech obdobných systémech hodnocení v zahraničí.¹⁴ V případě vyčíslení výše nepřímých nákladů jde o hrubý odhad. Reálná výše nákladů bude závislá na konečném způsobu implementace hodnocení, možnostech a prostředcích útvaru zabezpečujícího hodnocení a interních mechanismech hodnocených VO, což není možné předem do detailu předjímat.

¹⁴ Implicitně je úhrada nepřímých nákladů VO na NERO obsažena v rozpočtu VIP.

C. Podrobná hodnoticí pravidla a postupy NERO

Tato doporučení vycházejí z provedeného pilotního ověření návrhu nové metodiky hodnocení Metodiky a jsou podrobně rozvedena v Závěrečné zprávě pilotního ověření.

1. Výzkumné jednotky (VJ)

- a. Pro registraci VJ určit minimální prahovou hodnotu, např. 50 výstupů, s možností zvýšení váhy velkých výstupů (např. knihy ve společenských a humanitních vědách).
- b. Neomezovat velikost VJ shora (počtem vědeckých pracovníků či výstupů).
- c. Hodnocená jednotka (HJ) má možnost přihlásit více než jednu VJ v jednom vědním oboru, pokud doloží opodstatněnost (vysoký počet vědeckých pracovníků a jasná odlišitelnost tematik).
- d. VJ by měla být v jasné korespondenci s organizační strukturou části HJ, kterou reprezentuje.
- e. HJ nemusí nutně zahrnout veškeré vědecké pracovníky do přihlášených VJ, musí však informovat panely o důvodech a počtu nezahrnutých vědeckých pracovníků.

2. Struktura a obsah sebehodnoticí zprávy

- a. Sebehodnoticí zpráva bude strukturována do dvou sekcí: (i) popisná část, (ii) data.
 - Popisná část: souhrn – strategie, poslání, cíle (1 strana), zpráva o činnosti za hodnocené období (3–4 strany), výhled pro příští období (2-3 strany).
 - Data: bloky podle 5 kritérií, pro kritérium „Výzkumné prostředí“ bude výzkumná jednotka (VJ) prezentována v kontextu hodnocené jednotky (HJ).
- b. Bude předložen seznam všech výstupů, provázaný s jejich autory, předložen seznam vědeckých pracovníků v daném období s odlišením těch, kteří už nejsou členy v době evaluace nebo se stali členy nedávno.
- c. Normalizovat některá data (např. počet výstupů) na počet FTE vědeckých pracovníků ve výzkumu, s nutností stanovit jasná pravidla pro vysoké školy (viz sekce A¹⁵) a pro VO, jejíž pracovníci se zabývají vědou pouze částečně.
- d. Jasně ve zprávě zohlednit počet doktorandů fakticky pracujících ve VJ.
- e. Akcentovat míru úspěšnosti školení postgraduálních studentů (počet obhájených prací) a skutečnou průměrnou délku studia.
- f. Specifika společenských a humanitních věd (dále SHV) v publikování výsledků doktorátů (doktorand publikuje bez školitele). Zařazovat s označením do výstupů VJ také práce, kde autory jsou výhradně současní či bývalí doktorandi.

3. Sebehodnoticí zpráva

- a. Do informačního systému zabudovat kontrolní mechanismy vyplnění dílčí otázky ve formuláři, kontrolu délky textů a konzistence číselných údajů.
- b. Využívat co nejvíce údajů, které již byly zpracovány v některém informačním zdroji, zejména využívat matriku studentů a IS VaVal (více viz sekce B).

¹⁵ Triviálním řešením je stanovit FTE paušálně jako polovinu fyzického úvazku.

- c. Při určení harmonogramu hodnocení a stanovení doby zpracování sebehodnotící zprávy přihlídnout ke specifickým akademického prostředí (např. zkuškové období) a obecně známým potencionálním zdrojům časového nesouladu (např. období zpráv o činnosti, období dovolených apod.).

4. Obsazení expertních panelů a role jejich členů

- a. Členové oborového panelu budou navrženi institucí zodpovědnou za NERO.
- b. Oproti návrhu TP mohou být čeští vědci plnohodnotnými členy oborového panelu, ale jejich zastoupení by mělo být v poměru 1 : 2 cizincům¹⁶ a předseda panelu musí být vždy cizinec, který dbá na zamezení konfliktu zájmů. Panel potom může pracovat bez poradců.
- c. Je třeba vybrat panelisty s ohledem na podobory, kde jsou zastoupeny VJ.
- d. Počet členů panelu by měl odpovídat počtu hodnocených VJ a to zhruba 6 členů panelu pro počet VJ do 15, 9 členů panelu pro 15 až 25 VJ, 12 členů panelu při počtu VJ nad 25. Panel by neměl hodnotit více než 40 VJ.
- e. Každá VJ bude při vzdáleném hodnocení posuzována třemi panelisty (typicky jeden Čech a dva cizinci); doba na hodnocení by měla být půl až jeden den podle velikosti VJ.
- f. Při prezenčním zasedání panelu je doba vyhrazená specificky na posouzení jedné VJ typicky do 4 hodin.
- g. Předpokládaný počet panelů při hodnocení všech VO všech typů (viz sekce A) v ČR bude mezi 30 a 35, ve velkých vědních oborech (např. biologie či fyzika) je možno ustanovit dva až tři panely, u malých oborů může dojít ke slučování panelů.
- h. Přesně písemně definovat role a úkoly členů hlavních panelů.
- i. Písemně objasnit zahraničním panelistům složitý systém postgraduálního studia v ČR.

5. Kalibrační schůzky

- a. Přesně definovat počet, program jednání a povinné účastníky kalibračních schůzek.
- b. Přesně definovat role a úkoly předsedy hlavního panelu a předsedů oborových panelů při kalibračních jednáních a při uplatňování závěrů těchto jednání.
- c. Přesně popsat postup, jakým bude zaručeno, aby členové panelů měli jednotnou interpretaci kvalitativních stupňů při hodnocení podle všech pěti kritérií. Jednotná interpretace musí být zajištěna jak mezi oborovými panely uvnitř jedné skupiny oborů, tak i mezi různými skupinami oborů (různými hlavními panely).
- d. Přehodnotit nutnost oborové specifikace termínů zavedených v návrhu TP:
 - význam, originalita, důslednost v kritériu III „*Excellence ve vědeckém výzkumu*“,
 - dosah, význam v kritériu V „*Společenská relevance*“.
- e. Přehodnotit nutnost nastavení vah dílčích kritérií v kritériích I, II a IV.

¹⁶ Podle pravidla, že Slovák není cizinec.

6. Bibliometrická zpráva

- a. Bibliometrická zpráva: zhruba podle návrhu TP s navrženými drobnými úpravami, možnost jejího zjednodušení (doporučení panelistů).
- b. Indikátory CZ: uvádět jak pro obor, kde je VJ registrována, tak průměrnou hodnotu přes obory podle publikačního profilu VJ.
- c. Prezentace klíčových indikátorů z bibliometrické zprávy navíc v přehledné souhrnné formě přes VJ.
- d. Publikace s autory z několika VJ uvažovat ve více VJ.
- e. Rozšířit RIV o recenze knih.
- f. Dořešit zohlednění nepublikačních výstupů aplikovaného výzkumu (provedeno již v pilotním ověření – viz Závěrečná zpráva pilotního ověření návrhu nové metodiky hodnocení).
- g. Po verifikaci dat generovat bibliometrické zprávy automaticky a zpřístupnit skrze on-line rozhraní.

7. Posouzení excelentních výstupů

- a. Umožnit přihlášení i neakademických výstupů (např. patenty, technologie).
- b. Posuzovatelé pracují na sobě nezávisle, vypracují dva nezávislé posudky.
- c. Vysvětlující popisy pro přidělení kvalitativního stupně podle návrhu použitého v pilotním ověření.
- d. Šablonu pro posuzovatele doplnit pěti bibliometrickými indikátory pro výstupy, kde je to možné a relevantní.

8. Návštěvy na pracovišti a jejich organizace

- a. Provést analýzu důležitosti a účelnosti návštěv na pracovišti s ohledem na cíle hodnocení. Bude-li akcentován formativní rys hodnocení, hodnocení se bez návštěv pracovišť neobejde.
- b. Bude-li rozhodnuto o realizaci návštěv pracovišť, bude nutné připravit jejich logistiku a vzít v úvahu i výrazně vyšší náklady na hodnocení.
 - Pro návštěvy zpracovat podrobné scénáře a pokyny jak pro členy panelu (i předsedy a tajemníky), tak i pro všechny účastníky z VJ (včetně návrhu na prohlídku laboratoří, knihoven apod.).
 - Členové panelu by měli před návštěvou sestavit okruh otázek a poskytnout je VJ.
 - Určit osoby, které budou odpovědné za moderování dialogů.
 - Zpracovat doporučený obsah a rozsah prezentace zaměřené na představení VaV činnosti (zabránit opakování údajů, které byly obsaženy v sebehodnotící zprávě).
- c. Jako kompromisní řešení, zejména pro hodnocení ve skupinách oborů společenské a humanitní vědy, je možné použít formu společného jednání panelistů se zástupci HJ v místě zasedání panelu.

9. Syntéza hodnocení na úrovni HJ

- a. Je třeba rozhodnout, nakolik je hodnoticí zpráva na úrovni HJ potřebná a jakou přidanou hodnotu přináší. Její zpracování vyžaduje nemalé úsilí a čas (tedy peníze) na straně panelů.
- b. Je potřeba zajistit dostatečný časový prostor jak pro kalibrační jednání pro úroveň HJ před zahájením hodnocení na místě, tak i dostatečný prostor pro jednání zástupců jednotlivých VJ, které tvoří HJ.
- c. S pomocí informačního systému je třeba zajistit, aby všichni zástupci jednotlivých VJ, které tvoří HJ, předložili své příspěvky k hodnocení HJ tak, aby konečné hodnocení mohl zpracovat předseda hlavního panelu. Funkcionalita informačního systému také musí zajistit prokazatelné odsouhlasení konečné verze zástupci panelů.

PŘÍLOHA: ČASOVÝ HARMONOGRAM IMPLEMENTACE NERO DLE NÁVRHU TP

Úkol	Fáze přípravná				Fáze hodnocení				Fáze dokončení			
	1. rok				2. rok				3. rok			
	Měs. 1-3	Měs. 4-6	Měs. 7-9	Měs. 10-12	Měs. 1-3	Měs. 4-6	Měs. 7-9	Měs. 10-12	Měs. 1-3	Měs. 4-6	Měs. 7-9	Měs. 10-12
Ustavení sekretariátu a rady pro řízení hodnocení												
Výběr členů hlavního panelu a uzavření smluv												
Finalizace metodiky hodnocení												
Vytvoreni protokolu hodnoceni												
Spuštění hodnocení												
Vytvoreni informačního systému a platformem												
Datová podpora výzkumným organizacím												
Registrace HJ – určení VJ												
Kontrola způsobilosti												
Helpdesk pro hodnocené jednotky												
Určení oborových panelů												
Zahajovací schůze hlavních panelů												
Výběr předsedů oborových panelů a uzavření smluv												
Posouzení žádostí interdisciplinárních VJ a vztah mezi obory												
Sekretariáty panelů												
První schůze hlavních panelů s předsedy oborových panelů												
Výběr členů oborových panelů a uzavření smluv												
Zahajovací schůze oborových panelů												
Datová podpora výzkumným organizacím												
Odevzdání výzkumných výstupů k posouzení												
Vybrání posuzovatelů												
Odevzdání sebehodnotící zprávy												
Kontrola kvality a auditů												
Bibliometrie na úrovni vědních oblastí, oborů, VJ												
Distanční posouzení výzkumných výstupů a posudky												
Distanční hodnocení VJ a návrhy hodnotících zpráv VJ												
Schůze oborových panelů k hodnocení												
Zprávy panelů na úrovni VJ - dokončení a schválení												
Druhá schůze hlavních panelů s předsedy oborových panelů												
Analytické zprávy na úrovni HJ, oborů a vědních oblastí												
Zveřejnění výsledků na webových stránkách												

Zdroj: Závěrečná zpráva 1 – Hodnocení výzkumných organizací – studie Metodika hodnocení ve VaV a zásady financování.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

AV ČR	Akademie věd České republiky
ERC	European Research Council (Evropská výzkumná rada)
FTE	Full-time equivalent (Ekvivalent plného úvazku)
GA ČR	Grantová agentura České republiky
GBER	General Block Exemption Regulation (Obecné nařízení o blokových výjimkách)
HJ	Hodnocená jednotka
IPN	Individuální projekt národní
IS VaVal	Informační systém výzkumu, experimentální vývoje a inovací
KHV	Komise pro hodnocení výsledků výzkumných organizací a ukončených programů
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
NERO	National Evaluation Research Organisations (Národní hodnocení výzkumných organizací)
OECD	Organisation for Economic Cooperation and Development (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj)
ORCID	Open Researcher and Contributor ID
OVHP	Oborové verifikační a hodnotící panely
PRFS	Performance-based Research Funding System (Výkonnostní systém financování)
RIV	Rejstřík informací o výsledcích
RVVI	Rada pro výzkum, vývoj a inovace
Scopus	Bibliografická a citační databáze firmy Elsevier
SHV	Společenské a humanitní vědy
SPVO	Soukromoprávní výzkumné organizace
TA ČR	Technologická agentura České republiky
TP	Zpracovatel studie „Metodika hodnocení ve VaV a zásady financování“ – společnost Technopolis Group za podpory TC AV ČR, NIFU a InfoScience Praha
ÚVVI	Úřad pro vědu, výzkum a inovace
VaV	Výzkum a vývoj
VaVal	Výzkum, vývoj a inovace
VIP	Veřejná institucionální podpora výzkumných organizací
VJ	Výzkumná jednotka
VO	Výzkumná organizace
VPVO	Veřejnoprávní výzkumné organizace
VVŠ	Veřejné vysoké školy
WoS	Bibliografická a citační databáze společnosti Thomson Reuters (Web of Science)

**Harmonogram postupných kroků realizace návrhů nového hodnocení
a financování institucí z veřejných prostředků VaVal
Implementační doporučení**

Vydává Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Karmelitská 7, Praha 1
Individuální projekt národní pro oblast terciárního vzdělávání, výzkumu a vývoje:
Efektivní systém hodnocení a financování výzkumu, vývoje a inovací (IPN Metodika)

www.metodika.reformy-msmt.cz

Praha 2015